

שאלה מספר 8 – "מהומה רבה על לא דבר" / שקספיר

- בנקודות זמן שונות במהלך העלילה הצופים יודעים יותר מהדמויות במחזה. כך נוצרת האירוניה הדרמטית לאורך המחזה.
- "מהומה רבה על לא דבר" היא קומדיה רומנטית, החוגגת את ניצחון האהבה. שני זוגות של אוהבים, השונים בגינוני החיזור שלהם ובמודעותם העצמית, מצליחים להתגבר על הקשיים העומדים בפניהם ולממש אהבתם.
- האירוניה הדרמטית השולטת במעמדי הציתות, ההתחזות והעמדות הפנים בונה את המתח הדרמטי.
- העלילה במבנה התכליתי מגיעה לסיום טוב: הדמויות הפועלות מוצאות אהבה. הסיום הטוב הוא אלמנט קומי הבא לידי ביטוי בתמונת החתונה.
- על הנבחן לבסס את דבריו באמצעות תמונות מפתח בעלילה כמו למשל: התחבולה הקומית, התחבולה הזדונית, תמונת החתונה ועוד.

הנבחנים נדרשו לענות על שתיים מהשאלות 10-17:

קבוצה שנייה

שאלה מספר 9 – "אודיסיאה" / הומרוס

- שתי נשים מקבלות את פניו של אודיסיאוס בשובו אל ביתו: אאוריקליאה האומנת ופנלופי אשתו.
- אאוריקליאה היא האומנת של אודיסיאוס מינקותו, זיהתה אותו קודם לכן באמצעות הצלקת שהיתה על רגלו. זו הצלקת שצרבה בו את מהותו כסובל ומחולל סבל. מבחינתה זו הוכחה לזהותו.
- אאוריקליאה בטוחה בשאלת זהותו של אודיסיאוס, היא מכירה אותו כאם שהרי היא גידלה אותו, והיא מנסה לשכנע את פנלופי שאכן זה הוא.
- פנלופי מסרבת לקבל את דבריה של אאוריקליאה, חושדת שמא האלים מתעתעים בה, כך נוצרת טכניקת ההשהייה.
- היא מתרצה לאאוריקליאה ויורדת לראות את הזקן שטוען שהוא אודיסיאוס.
- בניגוד לבטחונה של אאוריקליאה, פנלופי חשדנית ומעוררת את כעסם של הסובבים אותה, עד הרגע בו היא מקבלת הוכחה נחרצת לכך שזה אודיסיאוס.
- על הנבחן לפרט את הדברים באמצעות דוגמאות מפרק 23.

שאלה מספר 10 – "דון קיחוטה" / סרוונטס

- דון קיחוטה הוא אציל כפרי שקרא יותר מדי ספרות אבירים והחליט לכפות את עולם הספרות על המציאות.
- הוא עוטה על עצמו דמות של אביר ונוהג על פי כללי האבירות:
 - הוא מוצא כלי נשק חלודים במחסן, מנקה ומכין אותם
 - מתקין לעצמו קובע – קסדה
 - מחליף את זהותו של סוסו הזקן והרזה וקורא לו בשם: "רוסינטה", שפירושו ראשון הסוסים.
 - מחליף את זהותו – בוחר לעצמו את השם דון קיחוטה דה למנצ'ה.
 - ככל אביר הוא מוצא לעצמו אהובה למענה יצא למסע הגבורה. דון קיחוטה בוחר באיכרה פשוטה וגסה שריח בצל נודף מפיה, המתגוררת בקרבתו והופך אותה לנסיכה דולסינאה דל טובוסו.
 - ככל אביר הוא בוחר לו נושא כלים – את שכנו האיכר העני סאנצ'ו פאנסה. זה הופך לעוזרו האישי ונושא כליו.
- בדרך זו נוצרת הפארודיה על ספרות האבירים.
- סנצ'ו מתייחס בהומור לכללי האבירות של אדונו, הוא מציאותי ומנסה להניא את דון קיחוטה מהסתבכויות מיותרות.
- יחד עם זאת סנצ'ו מעריך ומכבד את אדונו ומשתף עמו פעולה.
- על הנבחן לפרט את שתי ההרפתקות בפרק ח', המלחמה בטחנות הרוח והמפגש עם הנזירים הבנדיקטים.
- בכל הרפתקה יש להתייחס להתנהגותו של דון קיחוטה כאביר, להתנהגותו של סנצ'ו פאנסה כנושא כלים ולתפקיד האהובה דולסינאה.

שאלה מספר 11 – "הילדים" / ג'ובראן חליל ג'ובראן

- הקשר הראוי בין הורים לילדים, על פי הדובר, הוא קשר שבו ההורים משחררים את הילדים ולא מעצבים אותם בדמותם, אלא מאפשרים להם להיות הם עצמם.
- הדימויים והמטאפורות שבאמצעותם מציג הדובר את הקשר הראוי בין הורים לילדים:
 - "ילדיכם אינם ילדיכם פרי געגועי החיים אל עצמם" – הכוונה היא כי אין על ההורים לראות את עצמם כבעלים של הילדים, אלא להבין שתפקידם הוא לשמור על רצף החיים ומחזוריותם בעצם ההולדה.
 - "נשמתם מסתופפת בבית המחר- שם לא תוכלו לבוא אף בחלומותיכם" – הכוונה היא כי על ההורים להבין כי עליהם לשחרר את הילדים וכי לא יוכלו ללוותם לנצח.
 - התמונה המטאפורית של הקִּשָּׁת, החצים והקִּשָּׁת - שורות 12-17.
- התמונה ממחישה שוב את היותם של ההורים כלי שבאמצעותו מגיעים הילדים לעולם ועליהם לדאוג למלא את צרכיהם, אך לא להשפיע עליהם ובוודאי לא לכפות עליהם את רצונותיהם.
- על הנבחן להציג את השיר על שלושת החלקים המצויים בו, להדגים ולפרט.

שאלה מספר 13 – "גנרל, הטנק שלך" / ברטולד ברכט

- הבית האחרון דומה במבנה התחבירי והרעיוני. השיר בנוי מדפוס חוזר שמציג 4 שלבים:
 1. פנייה לגנרל
 2. הצגת כלי הנשק
 3. ציון היתרונות של כלי הנשק
 4. תאור החיסרון של כלי הנשק
- הבית האחרון שונה משאר הבתים בכך שהוא מציג את האדם ככלי נשק ומתברר באופן מוחלט שהחיסרון הוא בעצם יתרון, מה שמעצים את האירוניה שנבנתה לכל אורכו של השיר.
- זהו שיר מחאה שקורא לאדם להפעיל שיקול דעת, לחשוב בצורה הומנית ולסרב לפקודות רצחניות של הגנרל, המטונימי לנאציזם, למלחמות ולמשטרים טוטליטריים.

פרק שני – נושאים בין – ז'אנריים

ענה על שתי שאלות, כל אחת בנושא בין-ז'אנרי אחר

להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות

שאלה מספר 18

- סוגיות הקשורות בהגדרת זהות אישית ו/או זהות קיבוצית נבחנות על רקע מתחים בין קבוצות שונות בחברה.
- על הנבחן לכתוב פתיחה הקושרת בין הנושא לבין השאלה.

"ארבעה בתים וגעגוע" / אשכול נבו

- על רקע מתחים שקיימים בחברה הישראלית מאז קום המדינה ושמחזקדים ברומאן בעקבות רצח רבין והפיגועים, עולה שאלת הזהות בקרב יחידים, המייצגים קולות שונים בחברה הישראלית.
- הזהות הישראלית והזהות הערבית מושפעות מהמתח בין יהודים לערבים. מתח זה בא לידי ביטוי:
 - במקום בו מתרחשת היצירה, הקסטל, המריבה על הבית.
 - דמותו של צאדק ויחסו האמביוולנטי אל החברה הישראלית.
 - היחס של הדמויות השונות אל הפיגועים הקטלניים.
 - סצנת החדירה לבית על כל הקולות העולים ממנה.
- על רקע ניפוץ חלום השלום מתערערת הזהות הלאומית הקיבוצית ונוצר אצל היחידים תהליך מחודש של חיפוש זהות דרך נראטיבים שונים בחברה הישראלית:
 - תהליך של חזרה אל הדת- דרך ביתם של סימה ומשה.
 - ערעור המיתוס של "משפחת השכול" ו"טוב למות בעד ארצנו"- דרך ביתו של יותם, והניסיון לכונן זהות אישית מנותקת מהמציאות הישראלית דווקא אצל מי שאיבדו את היקר מכל למען הארץ.
 - מתחים על רקע עדתי- דרך בתיים של הזוגות סימה ומשה/ עמיר ונועה.

"המורדים" / עדנה מזי"א

- סיפור על שלושה דורות שבבסיסו חוויה מכוננת זהות- מרד בניס באבות, מתח בין דורי.
- בסיפור העבר של 1945 בולטת הזהות הלאומית על רקע המאבק על הקמת המדינה והשפעתה ההרסנית על היחיד.
- בסיפור העבר של 1967 בולטת ההתמזגות בין הזהות האישית והלאומית והשפעתן זו על זו.
- בסיפור ההווה של 1997 בא לידי ביטוי אובדן הזהות הקיבוצית כמו גם התערערות הזהות האישית.
- אלמה, המורדת העל דורית, היא הוכחה לדברי עדנה מזי"א על המחזה שבבסיס כל זה עומד הצורך האנושי למרוד כחלק מהגדרת הזהות האישית.

"בתחילת קיץ 1970" / א.ב. יהושע

- בסיפור "בתחילת קיץ 1970" אב אחד ובן אחד מייצגים את דור האבות ודור הבנים- את פניה של החברה הישראלית.
- במרכז הסיפור הזהות של האב הזקן שמייצג את דור האבות המייסדים. זהותו מוגדרת על רקע יחסיו עם בנו שמשקפים את המתח בין אבות ובנים כיסוד מכונן זהות בחברה הישראלית.
- המתח בין האב לבנו מייצג את השבר האידיאולוגי. האב משליט את המלחמה בהכל והבן מייצג את האידיאולוגיה של שלום ודו-קיום.
- המתח מתבטא בהיעדר קשר אמיתי בין הבן לאב. יחסיהם המנוכרים מעוצבים באמצעות מוטיב האור והחושך.
- על הנבחן לפרט את התשובה באמצעות חיבור על דמותו של האב ועל מסעו.

"ארץ התפוזים העצובים" / ע'סאן כנפאני

- המתח בין יהודים וערבים גורם לגיבור הסיפור ולבני משפחתו לחיות כפליטים ומכונן את זהותן האישית של הדמויות כמו גם זהותן הקיבוצית.
- הגיבור שחוה התבגרות מואצת ואבי המשפחה שחוה התרסקות במעמדו, מתארים את השבר הנורא והבלתי הפיך שחוו הפליטים.
- הסיפור מתאר את הזהות החדשה הפלסטינית שנגרמה כתוצאה מהסכסוך.
- על הנבחן לפרט בדוגמאות את התהליך שעוברים הגיבור ובני המשפחה לאורך הסיפור.

"העד" / שולמית הראבן

- הסיפור "העד" מאת שולמית הראבן, מייצג את המתח בין העולה החדש, הפליט, ניצול השואה לבין ילדי הארץ "הצברים".
- זהו סיפור מחאה על האתוס הציוני ומדיניות כור ההיתוך, על האופן בו התייחסה החברה הישראלית לניצולי השואה.
- הסיפור מאיר באור אירונני את מדיניות כור ההיתוך, את מטרת הציונות "לילד מחדש" את היהודי-הישראלי.
- יותם רז מחנך בבית הספר החקלאי מספר את הסיפור ברטרופסקטיבה. הוא מתוודה על כישלונו "לילד מחדש" את שלומק, הנער הפליט שאיבד את משפחתו בשואה.
- יותם רואה במלאכתו שליחות. הוא מעצב את מיתוס הצבר, דור חדש גאון ואכזר, לובש מכנסיים קצרים, מדבר עברית צברית.
- על הבנים בכתה אומר יותם שהם יהיו גיבורים. הם "יפי הבלורית והתואר" באמצעותם יתגשם החלום הציוני.
- התהליך הגלוי שעובר שלומק מהיר. הוא גוזר את מכנסיו הארוכים, זהו תיאור מטונימי לניסיונו להפוך לצבר.
- שלומק מאיים על מעמדו של בועז שמסמל בעיני יותם את הצבר המיתולוגי.
- הסיפור מערער את הסטריאוטיפ של היהודי החלש והכנוע – כחלק מעמדת המחאה.
- במישור הסמוי שלומק נותר הפליט, הנער היהודי שמשפחתו נרצחה.
- הוא כותב צופן בכל מקום, שמנציח את משפחתו, ולא ישן בלילות לקראת ביקורו של החבר בניו. הוא כותב בפולנית את עדותו.
- המפגש עם החבר בניו הוא שיאו של הסיפור. החבר בניו כמו יותם מייצג את הנראטיב הציוני.
- בריחתו של שלומק מבית הספר החקלאי מעידה על כישלון השיטה.

"אני רוצה למות על מיטתי" / יהודה עמיחי

- המתח בין היחיד לחברה על רקע תפיסת עולם מעצב את זהותו של הדובר.
- הדובר מוחה כנגד המיתוס "טוב למות בעד ארצנו" ומעלה את ערך החיים כערך עליון. בכך הוא מעצב את זהותו כאינדיבידואל, כמו גם את הזהות הלאומית המאופיינת במאבק אידיאולוגי ובקולות מחאה.

"תל אביב 1935" / לאה גולדברג

- המתח בין "הכאן לשם", בין הגלות למולדת, הוא יסוד מכוון בזהות של העולה החדש ושל החברה כחברת מהגרים.
- השיר מתאר את תחושת הזרות של העולה החדש במפגשו עם המולדת ההיסטורית.
- באופן מובלע יוצא השיר נגד העיקרון של שלילת הגלות ומבקש לבסס זהות המאופיינת בשניות, המאופיינת בכאב שתי המולדות.
- על הנבחן להסביר את השיר תוך התייחסות לניגודים.

אפשר לענות על שירים נוספים כמו "פעם אדבר" מאת עריידי נעים.

שאלה מספר 19

- הקשר לאדמה ולארץ משפיע על חייהן ובחירותיהן של דמויות שונות וקובע את זהותן.
- יש להתחיל את התשובה במבוא הקושר את התשובה בנושא זהויות וקולות.

"ארבעה בתים וגעגוע" / אשכול נבו

- הקשר לאדמה ולארץ כמשפיע על חייהן ובחירותיהן של הדמויות עומד במרכז הרומן.
- הרומן פורש סיפורם של ארבעה בתים פרטיים המאפיינים באופן מטונימי את הבית הלאומי, הארץ.
- הדמויות ברומן מאפיינות באופן מטונימי את הפסיפס המרכיב את החברה הישראלית.
- הקשר בין הדמויות לבית מאפיין את הזיקה בין קבוצות בחברה הישראלית אל הארץ, המולדת.
- הבית הראשון, הבית של נועה ועמיר, הקשר שלהם לארץ אינו מובן מאליו. הם גרים בדירות שכורות, עוברים דירות לעיתים קרובות, נועה חולמת על לימודים בארה"ב. כשהם ביחד הם מתגעגעים ללחוד וכשהם לבד הם מתגעגעים הביתה.
- מודי חברם מייצג את התרמילאים שמבקשים להתנתק מהמציאות הישראלית הלוחצת. הוא מטייל בעולם בטיול הגדול ומתגעגע לארץ. הרומן מסתיים במכתבו האחרון בו הוא מביע געגועים לארץ: "וחוץ מזה אני רוצה הביתה".
- משה וסימה הם בעלי הבית. משה מתקרב לדת ורואה באלוהים בית.
- משפחתו של יותם שכלה את האח גידי. המשפחה הקריבה למען הגנת הארץ את היקר לה מכל. השכול פירק את התא המשפחתי וכדי לשקם אותו מחליטה המשפחה לעבור לגלות אוסטרליה.

"סינדרלה במטבח" / דליה רביקוביץ'

- בשיר "סינדרלה במטבח" מתוארת סינדרלה כדמות עצמאית, בניגוד לאגדה שמציגה אותה כתלותית ופאסיבית.
- השיר יוצא נגד ארכיטיפ הגאולה ונגד התפיסות המגדריות המסורתיות על ידי השימוש באגדה הידועה על סינדרלה.
- על הנבחן לתאר את ארכיטיפ הגאולה ואת המקום הפאסיבי של האישה, שממתינה לגבר שיושיעה ומקבלת את מקומה במטבח, הוא המרחב הביתי שלה.
- היא אמנם "למטה במטבח", אבל יש לה "חירות דעת".
- מקומה של סינדרלה במטבח הוא מבחירה. היא מעדיפה את מקומה זה מאשר את הבחירה של אחיותיה להיכנע לנורמות הפטריארכליות, היא מעדיפה את המטבח על פני ההליכה לנשף.
- סינדרלה מבדילה את עצמה מהכלל ומקיפה את עצמה במעגל.
- עם זאת, עמדתה היא עמדת יחיד – היא נמצאת מול כל העולם הגברי וערכיו השמרניים. הרצון להיאבק ולפרוץ החוצה, תוך שמירה על חירותה, גורם לה לקדוח ולחלות.
- סינדרלה מחליטה לצאת למלחמה והיא יוצרת ציפייה למימוש האקטיביות והעצמאות בעולם שמחוץ למטבח.
- סינדרלה מבינה שמאבק-היחיד שלה הוא חסר סיכוי ולכן היא נרדמת. הירדמותה היא ביטוי לפאסיביות בשל הקושי לשנות את התפיסות הפטריארכליות, ובשל הקושי להפוך את ההלכה למעשה.